ממעיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הנה"ק שליט"א

ב"ה

סוף זמן קר"ש

עש"ק קרח

8:37

עש"ק חקת **8:39**

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה בגדוי הוא כל ההוא יומא

(זוה"ק בלק קפ"ז.)

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת קרח

מס' ניטין פו. פח.

פרשת חקת

מס' ניטין פח: עד צ.

ביום ה' פרשת חקת יתקיים

סיום רבתי

על מס' ניטין

שנה י' גליון ל"ד (תכ"ה) **קרח** **כ"ד סיון תשס"ח**

ראה שמואל יצא ממנו

רב לכם בני לוי. כ' רש"י וקרח שפקח הי' מה ראה לשטות זה עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן כו' אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתיד לעמוד ממני ואני אדום. דהנה אמרו חז"ל בסנהדרין צ"ו דמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ומבני בניו של סנחריב לומדי תורה ברבים ויש לתמוה מאין הי' להרשעים האלה זכיה זו שיהי' יוצא מהם תלמידי חכמים גדולי ישראל וכ' בספה"ק קדושת לוי כיון שהיה על ידיהם קידוש השם ונתקדש שמו הגדול ית"ש בעולם וראו עין בעין כי השי"ת משגיח על ישראל עמו ומפיל את שונאי ישראל ארצה וא"כ הרויח הקב"ה על ידם הרבה כי נתקיים נודע ה' משפט עשה בפועל כפיו נוקש רשע ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריה אף שהם נתכוונו לרעה מ"מ סוף סוף נתגדל ונתקדש שמו ית' והם גרמו לזה ע"כ נתן ושילם להם הקב"ה שיצא מהם תלמידי חכמים לומדי תורה ברבים.

וזה נראה הטעם שזכה קרח שיצא ממנו שמואל הנביא ששקול כנגד משה ואהרן ומאין זכה לזה הלא חלק על משה ואהרן במחלוקת שלא לשם שמים וכי חוטא נשכר אבל הוא הדבר שאמרנו כיון שנתקדש מאד שם ה' על ידו כי לעיני כל ישראל פתחה הארץ את פיה ותבלע את כל הקמים על משה ואהרן ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש וירדו חיים שאולה וזה הי' נס גדול כקריעת ים סוף ומאד נתקדש שמו ית' בישראל וכיון שהי' קידוש השם גדול על ידו נתן לו הקב"ה שכר עבור הקידוש השם שיצא ממנו שמואל.

וזה הי' טעותו של קרח הוא שפיר ראה ששמואל יצא ממנו וע"כ אמר ואני אדום כיון שכל הגדולה יוצא ממני אבל טעה כי לזה הגדולה הי' צריך שיהי' לו מפלה קודם ותבלעהו הארץ ועי"ז יצא ממנו שמואל.

קול אריה

אסור להחזיק במחלוקת

אמר רב, כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר (במדבר יז, ה): ולא יהיה כקרח וכדעתו. (סנהדרין קי ע"א) הנה מצינו שיש אנשים המחזיקים במחלוקת, וכל סיבת המחלוקת היא ענין של חומרא או מנהג, ושוכחים כי עצם ההחזקה במחלוקת היא לאו דאורייתא, ויכול להגיע להא דאמר רב חסדא (שם), כל החולק על רבו כחולק על השכינה, ואמר ר' אבהו (שם), כל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה.

הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע

כי כל העדה כולם קדושים

כי כל העדה כולם קדושים. נ"ל בהקדמת דברי אאמ"ו הגנ"י חתם סופר שפירש דחז"ל דרשו במגילה (טז:) ורצוי לרוב אחיו שפרשו ממנו מקצת סנהדרין, ולכאורה הא הוצרך לבטל מד"ת כדי להציל כל ישראל, ורגיל לומר דודאי למי שנסתייע הצלת נפשות צריך להניח דברי תורה, מ"מ מלמעלה בוררים מי שאין תורתו חשובה כל כך שהוא יבטל מתלמודו, וראו הסנהדרין כי על כרחך תורתו אינה חשובה כמו היושבים אחריו, ולכן פרשו ממנו מקצת, ועשו אותו חמישי לסנהדרין, ע"כ: וזהו שטענו למשה, כי לא מגדולתך וקדושתך בעצמותך אתה מושל עלינו, אלא אדרבא כי כולם חשובים יותר ממך, ולכן נתבררת לדבר זה להטריחך ולהבטל מלמודך, וזהו שאמרו, רב לך שהגדולה לך משום כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ולכן נתבררת, ומדוע תתנשאו, אדרבא שפלות הוא זה.

כתב סופר ועיי"ש.

בנים כהנים גדולים

און בן פלת אשתו הצילתו. דסתרה לשערה וישבה על פתח הבית, כל מי שהיה בא לקרוא רואה ראשה פרוע וחחר. בשם רבני אשכנז, כי בחכמה עשתה אשתו זאת, דכולם היו רוצים להיות כהנים גדולים, ועשתה עבירה לשמה שגלתה שערה בפרסום גדול על הפתח בפני רבים, כלומר אם כל עצמכם להיות כהנים גדולים, נטולה אני להיות לי בן כהן גדול דאמרי' במס' יומא (מז.) דקמחית נזהרית שלא לגלות שערה אפילו לקורות ביתה לכך יצאו ממנה שבעה בנים וכולם שימשו בכהונה גדולה, וגם גילוי שער מזיק לבעלה כדאיתא בזוה"ק (ח"ג דף קכה.), וא"כ בעלה אינו ראוי לכהונה, וע"י זה חלוף שעתא וניצול.

החיד"א ז"ל

ידיעת שם המפורש

קרואי מועד אנשי שם. מבואר במדרשי חז"ל, שידיעת שם המפורש יש בו צורך לגאולתן של ישראל, דמה"ט גילה אותו הקב"ה למשה, ולא גילה אותו לאבוה"ק, מפני שהי' בו צורך למשרע"ה בשביל גאולתן של ישראל, משא"כ אבות העולם, ויובן בזה דברי המדרש שבילקוט ראובני, אנשי שם שהיו יודעים בשם המפורש, דהנה מבואר דקרח רצה למהר את הגאולה ושיהי' תקון השלם מיד בימיו, ואפשר דע"כ המשיך אליו אנשי שם שיודעים בשם המפורש כדי לסייע לו בענין הגאולה.

דברי יואל

השתוקקות אמיתית

בוקר ויודע ה' את אשר לו. ונתקשו המפרשים בטעם הדבר שביקש משה רבינו להמתין עד הבוקר. ויבואר על פי מאמר ק"ז מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע על דברי הגמרא (שבת עה.) שוחט משום מאי חייב, משום צובע, וכתבו התוס' (ד"ה שוחט) אשוחט דעלמא קאי. והכוונה כי שוחט דעלמא רומז על מלאך המות שהוא היצר הרע, ואמרו חז"ל (סוכה נב.) דלעתיד לבא ישחוט אותו השי"ת, ועל זה הקשה משום מאי חייב, והלא הוא עושה רצון קונו ובשביל כך נברא להסית לבני אדם לעבירה, ומשני משום צובע, היינו שהוא צובע את העבירה למצוה ומראה פנים לבני אדם כאילו עושים מצוות, ובשביל זה לא נברא ועל כן חייב, עכ"ד ודפח"ח.

אמנם כתב באגרא דכלה בפרשתן, כי הסימן על זה הוא שיבחין האדם בעצמו כי באם גדלה תשוקתו כל כך גם לשאר המצוות באותן הענינים שהם בודאי מצוה כגון ציצית ותפילין אזי הוא טוב, אך אם רואה שאינו משתוקק כל כך לשאר המצוות, יבין לאשורו שהתשוקה הזאת לאותו ענין הנדמה לו למצוה הרי הוא מפיתוי היצר להפילו במכמורת, ותחתיה תעמוד הבהרת, עכ"ד. והנה מחלוקת קרח ועדתו היה נראה בפניהם למצוה רבה שהיו מתאווים לעבוד עבודת כהונה בקרבנות וכדומה, ולזה אמר להם משה רבינו בוק"ר ויודע ה' את אשר לו, כי הרבה מן המצוות אינן נוהגות בלילה אלא ביום, כמו ציצית ותפילין שופר ולולב, ובכן נמתין עד הבוקר ונראה אם גם בשאר מצוות התורה הנוהגות ביום אתה נגשים בתשוקה והתלהבות כזו, ומשם נדע אם מחלוקת זו הוא לשם שמים אי לא.

ברך משה

אוצר הגנוז

סגולת אמירת פרשת הקטורת

המכוון באמירת קטורת בכל יום יש לו חלק בעוה"ז ובעוה"ב

לית לך מילה חביבא קמי קב"ה כקטורת, וקיימא לבטלא תרשין ומילין בישין מביתא, ריחא ועשנא דקטורת דעבדי בני נשא בהאי עובדא איהו מבטל, כל שכן קטורת, מילה דא גזרה קיימא קמי קב"ה דכל מאן דאסתכל וקרי בכל יומא עובדא (נ"א פרשתא) דקטורת, ישתיזיב מכל מילין בישין וחרשין דעלמא ומכל פגעין בישין, ומהרהורא בישא, ומדינא בישא, וממותנא, ולא יתזק כל ההוא יומא, דלא יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה, ואצטריך דיכוין ביה. אמר רבי שמעון אי בני נשא הוו ידעי כמה עילאה איהו עובדא דקטורת קמי קב"ה, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה והוו סלקי לה עטרה על רישייהו ככתרא דדהבא, ומאן דאשתדל ביה בעי לאסתכלא בעובדא דקטורת, ואי יכוון ביה בכל יומא אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ויסתלק מותנא מניה ומעלמא, וישתזיב מכל דינין דהאי עלמא מסיטרין בישין, ומדינא דגיהנם, ומדינא דמלכו אחרא. (זוהר פ' ויקהל דף ריח:).

[תרגום: אין לך דבר חביב לפני הקב"ה כקטורת, ועומדת לבטל כישוף ודברים רעים מבית, ריח ועשן של קטורת שעושים בני אדם, הוא מבטל כשפים במעשה ההוא, כל שכן קטורת, דבר זה גזירה היא העומדת לפני הקב"ה, שכל מי שמסתכל וקורא בכל יום מעשה הקטורת ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם, מכל פגעים רעים, מהרהור רע ומדין רע וממיתה, ולא יהא ניזוק כל היום ההוא, כי אין הסטרא אחרא יכולה לשלוט עליו, ולכן צריך שיתכוין בה, אמר רבי שמעון, אילו היו בני אדם יודעים כמה חשובה מעשה הקטורת לפני ה', היו לוקחים כל מילה ומילה ממנה, והיו מעלים אותה על ראשם להתעטר ככתר זהב, ומי שמכוין בה בכל יום יש לו חלק בעוה"ז ובעוה"ב, ותסתלק מיתה ממנו ומכל העולם וינצל מכל הדינים הקשים שבעוה"ז, מדברים רעים, ומדינה של גיהנם ומדין מלכות אחרת].

אני ערב, להקורא כקטורת מתוך קלף כשר בכתב אשורית

החושש עליו ועל נפשו, ראוי להשתדל בכל עוז בענין הזה, ולכתוב כל ענין הקטורת בקלף כשר בכתיבת אשורית ולקרות אותו פע"א בבוקר ובערב בכוונה גדולה, ואני ערב. (סדר היום סדר העבודה דף י"א).

באמירת קטורת היא עת רצון בין תיבת לדורותיכם לת"ר

יזהר מאוד לומר פרשת קטורת ופטום הקטורת בכוונה ובדקדוק התיבות, גם מי שצריך לתשועת איזה דבר ישאל בקשתו בלשון הקודש אחר תיבת לדורותיכם קודם תנו רבנן, וכשיאמר הכל בכוונה ובדקדוק התיבות יהיה עת רצון שימלא השי"ת כל בקשתינו לטובה (ישועות ישראל סידור).

לומר פרשת הקטורת בקול לימוד משניות

זה קיבלתי מאחד מגדולי הדור כשהיה אומר פרק איזהו מקומן, או פרק במה מדליקין, או ברייתא דפטום הקטורת, היה אומר בקול כנהוג לעשות קול בלימוד משניות, ולא כהמונים שהכל שוה אצלם, גם יש חילוק בין תנועת הקול לדברי שבח ותתינה ווידויים, והכל כפי מה שהוא. (של"ה ענין ס"ת וענין ב"ה).

הכוונה בקטורת היא פתח ומקור לטהר מחשבותיו ומעשיו

יזהר לכוון בקרבנות וקטורת, כי זה פתח ומקור לטהר מחשבותיו ומעשיו, ולפתוח לו שערי תשובה. (בית אהרן סדר היום ואזהרות הרה"ק ר' אשר מסטאלין)

על ידי פטום הקטורת אין יניקה להמקטרגים מהתפלה

פטום הקטורת שלאחר התפלה הוא דבר גדול שלא יהא יניקה למקטרגים מהתפלה (כף החיים פלאגי, סימן טר"ב אות ט"ז).

הילולא דצדיקיא

הרה"ק רי יהושע בוקסבוים זללה"ה

אב"ד גאלאנטא - כ"ו סיון תש"ד

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

הגאון הצדיק המפורסם רבי יהושע בוקסבוים זצ"ל – נולד בק"ק פאפא אשר במדינת אונגריא, לאביו הרבני מו"ה יוסף ז"ל שו"ב מומחה דקהלתו, ביום ט"ו לחודש אדר בשנת תרל"ז לפ"ק.

בעודנו ילד קטן הכירו בו כל רואיו כי הוא זרע ברך ה' וכי לגדולות נוצר כמאמר המלך החכם: "גם במעלליו יתנכר נער אם זך ואם ישר פעלו" (משלי ב), וכאמרם ז"ל בוצין בוצין מקטפיה ידוע (ברכות מח.) פירש"י, משעה שהוא חונט ויוצא ניכר אם יהי' טוב – כאשר כבר באבו בשחר טל ילדותו בהיותו בן ה'-ו' כשהתחיל לילך לבית הספר, פעמה בו רוח ה', תורת ה' היתה אדיר חפצו, ויראת ה' – מגמתו. הוא לא התנהג כשאר הילדים בני גילו המבלים עתותם בשחוק ובתענוגים, הוא לא אחז דרכם. ואם כי בימים ההם לא נמצא בעירו בית תלמוד תורה ומלמד תינוקות, אבל רגליו הצעירות היו מוליכות אותו לבית המדרש למען חפש לו איש שילמוד עמו, ושמחתו היתה גדולה כאשר מצא שם מי שיושב והוגה בתורה, ומיד ביקש אותו שילמד גם אותו מפני שנפשו חשקה בתורה.

כאשר נתמלאו לו י"ג שנים ונכנס לעול המצוות, נאלץ להשתכר בעבודה בבית מסחר לנעלים של בעה"ב אחד בעיר מולדתו, כי הוריו העניים לא השיגו די ידם לפרנסה. אבל אחז צדיק דרכו שאחר גמר מלאכתו לא הלך לבית אביו לאכול סעודת הערב, רק הלך לסעוד לבו בתורה אצל הרב הדיין המצויין בשערים המצוינים בהלכה הגאון המפורסם לאיש צדיק וקדוש, מוה"ר משה יוסף האפמאנן זצ"ל (בעמח"ס מי באר מים חיים על מסכת ברכות), ואף הוא היה מתכוין ללמוד עמו בהתמדה, באשר ראה כי חשקות התורה בוערת בלבו של הנער הצעיר, ולמד עמו בכל ערב במשך חמש-שש שעות ולא חזר לביתו אלא אחר חצות הלילה. ובליל ששי לא שב בכלל לישן לביתו והלילה כולו היה קודש לה', ואם גברה עליו השינה נתנמנם קצת על השולחן שלמד עליו. רבו זה, הגאון רמ"י האפמאנן ז"י"ע, היה מפורסם בדורו לגדול בתורת הנגלה והנסתר, וגם לאיש קדוש ונורא על כל סביביו. הוא למד אצל אביו הגאון הקדוש המפורסם בשם ר' מיכאל פאפא זצ"ל שהיה מרביץ תורה בעיר דונאסערדעהעלי, ואח"כ למד אצל הגאון מהר"י אסאד זי"ע והגאון בעל כתב סופר זי"ע.

בלמדו לפני רבו רבי משה יוסף ז"ל אירע פעם, שכאשר למדו את הסוגיא העמוקה טיפת חלב (חולין ק"ח) לא הצליח רבינו להבין על בוריו את דברי הר"ן הארוכים והעמוקים שבסוגיא זו, ובהתמרמרותו על זאת התפרץ בבכיה רבה. כאשר ראה זאת רבו, אמר לו: "הנני מבטיחך שעוד תלמוד את דברי הר"ן הזה ברבים לפני תלמידים". דיבורים אלו היו כעין טל תחיה לנפש רבינו והחשיב מאורע זה לאבן פנה בימי חייו. הרבה פעמים סיפר עובדא זאת בלמדו לבני הישיבה את פירוש הר"ן הזה, ולימדו לפנינו בכח גדול וחידש בו חידושים נפלאים, ודקדק מאד שכל התלמידים ילמדו ויזכרו את דברי הר"ן הזה בעל פה, כאשר ניסה פעם את אחד מתלמידיו בדברי הר"ן הזה וראה ששכח ענין אחד והביט לתוך הספר פנימה, היה רבינו מטיפו מוסר באמירה נעימה: תאמין לי יקירי כי כאשר אני הייתי בגיל שלך לא נתתי שינה לעיני ותנומה לעפעפי עד שידעתי את דברי הר"ן האלו בעל פה מבלי צורך להביט בספר אפילו בשביל אות אחת, כן תתחזק ותתאמץ גם אתה.

כך שקד הנער על דלתי התורה עד שבשנת ט"ו לימי חייו היה בחור מופלג ומצויין, ונסע לעיר צעהלים ללמוד תורה מפי הרב אב"ד דשם הגאון ר' דוד פריעדמאן זצ"ל. במקום לימודו החדש הוסיף שקידה על שקידתו עד שסיפרו חבריו שלמדו שם באותה תקופה ובתוכם אחיו הרבני המופלג בתורה ויראה מאד מוה"ר אברהם שמואל בנימין ז"ל מק"ק קלויזענבורג – כי במשך שתי השנים שלמד שם רבינו, לא שכב במיטה אף לא בליל שבת, רק תורת ה' היתה חפצו. ואכן חפץ ה' בידו הצליח עד שתוך זמן קצר עלה במעלות התורה והיה לתלמיד המופלג ביותר בין בני הישיבה וכונה בתואר "ראש-ישיבה" (כנהוג בישיבות אונגריא לכנות בשם זה את התלמיד המצוין ביותר בתורה).

מרבה ישיבה מרבה חכמה

בעת למדו בצעהלעם הגיעה אליו השמועה שיש ישיבה גדולה בת כמה מאות תלמידים באונסדארף המתנהלת ע"י הגאון הקדוש רשכבה"ג רבי שמואל רוזענבערג זצ"ל הרב אב"ד דשם, תשוקה גדולה התעוררה בלב רבינו לנסוע שמה ולשאוב מבאר מים חיים הדולה ומשקה לתלמידים הרבה ואשר לא יכזבו מימיו, ואחר נטילת עצה מרבו הראשון הג"ר משה יוסף ז"ל שם לדרך פעמיו ונסע שמה ללמוד בבואו למרכז של תורה זה הוסיף אומץ ללמוד בהתמדה מיוחדת עד שלא עברו ימים מרובים וגם שם הכירוהו לאחד המיוחד שבעדה, לגדול התלמידים. הוא זכה, שאחרי שעברו שנים מספר ורבו הגדול – שהעמיד תלמידים לאלפים – כתב מכתב המלצה לראשי קהלת מאגענדארף אשר בו השיא להם עצה טובה שיקבלו את רבינו לרב אב"ד, העיד עליו, כי: אולי הוא המובחר בין כל תלמידיי שיש לי בעולם". הגאון הקדוש מאונסדארף זי"ע ראה והכיר מראש – כחכם הרואה את הנולד – שתלמידו זה ירביץ תורה ברבים וממעיני חכמתו ישאבו עדרי צאן קדשים לאלפים ויתעלה לאחד מעמודי התווך שבדורו, והוא גם הוא השפיע עליו שיתקרב אל הרב הקדוש רבן של ישראל מרן ר' יחזקאל שרגא הלברשטאם ז"ל משינאווא בעל "דברי יחזקאל", התקרבות זו אל צדיק הדור היתה גורם חשוב בחיי רבינו, כי ע"ז התדבק בדרך החסידות והתחמם לאורה עד שנתמלא כולו אורה ואש להבה תוקד בו ברוח החסידות, ובאש קודש זה אשר ספג מן המזבח הקדוש של בעל "דברי יחזקאל" הלהיב לבב אלפי תלמידיו ורבבות מוקיריו ומכיריו, העמיד דור חדש של תלמידי חכמים – הספוגים ביראת ה' טהורה ומודרכים בדרך החסידות – בגליל העליון שבאונגארן.

התעכב בשינאווא משך זמן רב ואת העובדין הטבין וההנהגות הטובות שראה שם אצל רבו הקדוש רשמן על לוח לבבו, ודקדק אחר כל תנועה ודיבור, עד שהיה לו די חומר לספר מזה כל ימי חייו.

הי' רגיל לספר ענין פלא שקרה לו בהיותו בשינאווא, כי דרכו של הרב הקדוש היה לקום בעוד לילה וכשהאיר היום להניח תפילין ולומר השיר של יום, ורבינו אחז דרכו להתיצב בכל יום מאחורי החלון מבחוץ כדי לשמוע דבורי קודש של רבו, וכרגיל היה החלון פתוח ומשם ראה והציץ קדושת העבודה. פעם אחת אירע שמאות אורחים הגיעו על שבת קודש להסתופף בצלא דמיהמנותא, ואף הם דחקו עצמם לשמוע אל התפלה ולראות עבודת רבם. ובאשר שרבינו היה מן הראשונים שבאו, לחצו אותו אל הקיר באופן שהיה בסכנה ממש וכמעט שבא לכלל יאוש. באותו רגע ממש נגש הרה"ק אל החלון וסגרו ויצא מחדרו, ואף כי עמד אז באמצע תפילתו, וע"ז נפוצו ההמון, ורבינו ניצל מן הסכנה.

עוד זכור אזכור מה שרגיל רבינו לספר, שפעם אחת בעת מנחה של שבת קודש בעידן רעוא דרעוין כשהלך הרה"ק משינאווא ליטול ידיו לסעודה שלישית, בא איש אחד ואמר שאשתו המליטה זכר בשעה זו ונפשו בשאלתו אם ברית המילה תהיה בשבת או למחרתו. הרה"ק לא השיבו דבר, רק נטל ידיו וברך ובצע על הפת, ואח"כ ענהו שיכניס בנו לבריתו של אאע"ה ביום א', והבינו שהרה"ק לא רצה להשיב לו קודם בצעת הפת כדי שלא יהיה כתרתי דסתרי, שבשעה שהוא הולך לסעוד עוד את סעודת שבת יורה לאחרים שכבר נכנס הלילה, וע"כ המתין עד אחר בצעת הפת.

ובזה רגיל רבינו ללמד בינה שאף שמתנהגים עפ"י שיטת החסידות לפי הדרכת תלמידי הבעש"ט הק', בכל זאת אין לנטות מן קו ההלכה הנפסקת בשולחן ערוך, וכאשר הצטיין בדרך זה הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא כידוע, וכן אחז צדיק דרכו רבינו ז"ל, ודכירנא בעת למדי בישיבת רבינו ז"ל שכתב לי אבי הצדיק ז"ל כמה שאלות בעניני אבלות בשבת, כדי שאשאל את פי מורי ז"ל, באשר אבי ז"ל היה באבלו אחרי אמו הצדקת ע"ה, וציוה עלי רבינו שאכתוב לאבי שישאל פי מורה הוראה אחר היות כי אין הוא רוצה להורות בזה ההלכה, כי הוא עצמו מתנהג עפ"י האריז"ל שאין שום אבילות בשבת, אבל להורות הוראה צריך עפ"י השולחן ערוך וע"כ הוא מסתלק מלהורות בזה.

לאחר נישואיו ראה רבו הגאה"ק מאונסדארף ז"ל כי הגיעה השעה אשר עליה ציפה, הגיעה עונת נץ החמה והרואה יאמר ברקאי חמותי ראיתי אור גדול אשר זוהר קרניו יגיעו על פני הארץ – ועל כן השתדל מיד להושיב את תלמידו, רבינו ז"ל, בראש עדה אחת, אבל באותה פעם לא עלתה לו. ואולם הוא לא אמר נואש, וכאשר באותה שעה נתפנתה משרת הרבנות בק"ק מאגענדארף בה כהן פאר הגאון המפורסם מוה"ר שאול בראך ז"ל שנתקבל אז לרב אב"ד בעיר קראלי, מיד פנה אליו הגה"ק מאונסדארף ז"ל וביקשו שישתדל אצל אנשי קהלת מאגענדארף שיקבלו לרב ממלא מקומו את תלמידו הגדול, רבינו, הראוי לאותה איצטלא, והגאון דקראלי ז"ל מלא את בקשתו. מלבד זה שלח רבו למאגענדארף את תלמידו נאמן ביתו הרב הגאון המובהק בעל פיפיות ורב פעלים מוה"ר אשר לעמיל שפיטצער ז"ל האבדק"ק קירכדורף שיעשה כל השתדלות אפשרית לטובת בחירת רבינו, ואף רבו בעצמו שלח אליהם מכתב פלאים אשר בו גילה את אשר עם לבבו, והבטיחם שרבנו יצא טבעו בעולם ורבים ילכו לאורו, ואכן עלתה ביד הגה"ק להושיב את רבינו על כסא הרבנות דק"ק מאגענדארף.

ואספרה נא מה שמסר לי הרב הגאון מקירכדורף זצ"ל בענין קבלת רבינו לאב"ד מאגענדארף – כי באותו זמן שהיה בחירת הרב במג"ד, בא לקהילתו אחד מנכדי הגאוה"ק מסאנז, והיה יודע שרבו הגאוה"ק מאו"ד היה מקרב מאד את נכדי הרה"ק מסאנז, וכדי לעשות קורת רוח לרבו כיבד את האורח מאוד, ורצה לעשות עמו לטובה אות לקבץ עבורו מעות, והנה זה בא וקוראים אותו לטעלעפאן, והמשמש בקודש של רבנו מאונסדארף מוסר לו בפקודת רבו כי מיד יסע למאגענדארף, היות כי שם תהיה בחירת הרב ביום א' ויעשה כל מה שביכלתו שיבחרו את תלמידו רבינו ז"ל, ובוודאי יכול הוא לעשות פעלים לטובה היות כי מכירין אותו שם, מעודו שהיה שם מלמד בימי בחרותו, והשיב להמשמש שישאל לרבו, שכעת אינו יודע מה יעשה, כי הנה נמצא אצלו אחד מנכדי הגאוה"ק מסאנז, והשיב לו רבו, שנסיעה למאגענדארף קודמת, והוא עפ"י ציווי רבו הניח את האורח ההגון ומיד נסע שמה.

והנה כאשר בא למג"ד ראה שהענין קשה מאד מאד, היות כי המועמד הנגדי של רבינו היה ג"כ תלמיד חכם עצום וצי"ע שייף עייל וגריס באורייתא תדירא, והיה אח"כ אחד מגדולי ארץ היותר מפורסמים, ואף שלא היה דרשן כרבינו ז"ל וגם לא היה מסוגל כ"כ להרביץ תורה לתלמידים, בכל זאת היות כי היה מיוצאי ישיבת פרעסבורג, תלמידו המובהק של מרן בעל שבט סופר ז"ל שלמד שם כעשר שנים, וכל רבני גליל העליון היו מכירין אותו לגאון עצום, ולרבינו ז"ל לא היה שם שום מכיר, ובמאגענדארף גרו שני תלמידי חכמים שהיו מגזע רבנים והיו קרובים להרבנים דגליל העליון, וע"י השפעתם התחייבו עצמם שיקבלו לרב את הת"ח הגאון הלז, ובמדינת הגר היו מכבדים מאד את התלמידי חכמים, וכאשר בא לידי בחירת הרב, היה דבריהם עושה רושם, ובפרט בק"ק מג"ד היה גדול כבוד התורה, והיה מעמד קשה לפנינו, באשר כבר הי' מוסכם שיקבלו אותו הרב האחר. והרב מקירכדורף דבר כל יום שב"ק על לב שני הלומדים הנ"ל להטות אותם לצד רבינו ז"ל, ולא עלתה בידו, ובאשר ראה כי לא יכול להם עמד לפני הבחירה על הבימה והיה דורש דרשה נפלאה, והיה הענין קשה מאד שלא לפגוע בכבודו של הרב האחר, רק הסביר להם בצחות לשונו כי רבינו מסוגל יותר להרבצת תורה לתלמידים, ובאשר במג"ד היתה תמיד ישיבה גדולה על כן הוא רואה תכלית יותר אם יבחרו את רבינו, ודיבר במשך שעתיים על לבם, עד שעלתה בידו להטות את לב הובחרים ונבחר רבינו לאב"ד – ורשמתי זאת למזכרת, כי פעם אחת אמר כ"ק רבינו ז"ל בעצמו שהוא בעל חוב גדול וחייב תודה בעד זה להרב מקירכדורף ז"ל, כי עשה ענין גדול שלא כדרך הטבע ועלתה לו משום שכח רבו הגאוה"ק מאונסדארף היה באמצע.

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרקי אבות פ' שלח תשס"ח לפ"ק - בזומסב"ג

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרק ב' משנה י"ג

רבי שמעון אומר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, וכשאתה מתפלל אל תעשה תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ב"ה וכו' ואל תהי רשע בפני עצמך.

וגראה בהקדם לפרש הא דאיתא במס' שבת (דף י.) רבא חזיה לרב המנונא דקא מאריך בצלותא, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, עי"ש. ומשמע דהיה אסור להפסיק לתפלה, והיינו מחמת שהיתה תורתו אומנתו דאסור להפסיק לתפלה כמבואר בגמרא (שבת יא.), דאי לאו הכי לא היה רבא קורא לו תגר, (ועיין בתוס' שבת יא. ד"ה כגון אנו מפסיקין). ולפי זה צ"ע למה באמת הפסיק רב המנונא מתורה לתפלה.

ויל"פ על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בייטב לב (פ' בשלח) אהא דאיתא במדרש (שמו"ר פכ"א ס"ג) עה"פ (שמות יד טו) מה תצעק אלי, הה"ד (ישעיה סה כד) והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, אמר רבי אלעזר בן פדת הקב"ה עד שלא ידבר האדם הוא יודע מה בלבו לכך נאמר מה תצעק אלי. והקשה היפה תואר אם כן בטלת תפלת כל פה כי סגי בלב. אך ביאור הענין על פי מה שאמרו חז"ל (חולין ס:) הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים, והטעם למען אשר על ידי תפלתן יוצמח ישועה לדורות הבאים, וכדאיתא בזוה"ק (תולדות דף קלז.) עשרין שנין אשתהי יצחק עם אתתיה ולא אולידת עד דצלי צלותיה, בגין דיתרבי ויתוסף רבות קודשא לכל מאן דאצטריך בצלותהון דצדיקיא. ומהאי טעמא מחויבים לבטא התפלה בשפתים דייקא, למען להתודע ולהגלות כי הצדיק פעל זאת בתפלתו שבפה, למען ידעו דורות הבאים לבוא לעמוד בתפלה על אותו דבר אם יצטרכו אליו, ויבטחו בה להושע בתפלתן של צדיקים הקודמים. וזה שאמר הכתוב טרם יקראו ואני אענה, אך עוד, ר"ל להושע בזה עוד לעתיד, על כן הם מדברים בפה, ואני אשמע, מה שאין כן במחשבה לבד לא היה נודע לדורות אם היה הישועה על ידי תפלתן של צדיקים, עכ"ד.

ומעתה י"ל כי הגם שרב המנונא לעצמו היה פטור מן התפלה מחמת שהיתה תורתו אומנתו, עם כל זה האריך בצלותא, כדי שבתפלתו יפתח צינור לדורות הבאים שיושעו על ידי תפלתו.

והנה כדבר הזה י"ל במה שאנו מתפללין בכל יום בברכות השחר, שתצילנו מאדם רע מיצר רע, דאף שהוא דבר התלוי בבחירת בני אדם, כבר ביאר מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (פ' לך עמוד רפו) דגם ענין התלוי בבחירה יועיל התפלה על סייעתא דשמיא, עי"ש. אך לכאורה הרי אנו מצד עצמינו אין אנו ראויים שיתקבלו תפלתינו על זה, ואנו סמוכים בזה על תפלת אבותינו שגם הם התפללו על זה, והם זכו שנתקבלו תפלתם ברחמים, ועל כן פתחו בזה צינור לדורות הבאים שגם תפלתינו יתקבלו לרחמים ולרצון לפני אדון כל.

ובזה י"ל כי כוונת התנא לעורר אלו אשר תורתם אומנתם והם פטורין מן התפלה, עם כל זה הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, ואף שבעצמו הוא פטור, עם כל זה ירבה בתפלה מחמת שיוצמח מזה תועלת בעבור הדורות הבאים, וזה שאמר אל תעש תפלתך קבע, היינו על של עכשיו, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, בכדי שיפתח צינור השפעה לכל גם לדורות הבאים. ולזה הזהיר גם ואל תהי רשע בפני עצמך, והוא הוראה לפשוטי עם שבדורות האחרונים המתפללים שתצילנו מאדם רע מיצר רע, ואל תהי רשע בפני עצמ"ך, היינו באם תתפלל בזכות עצמך אפשר שתהיה רשע ח"ו ולא תתקבל תפלתך לרצון, כי אם יהיה סמך לבו על תפלת הצדיקים הקודמים אשר בתפלתם פתחו צינור לדורות הבאים ועשו רחמים ותחנונים לפני המקום שנזכה להנצל מכל פגעין ומרעין בישין בגשמיות וברוחניות.

*

עוד יתבאר המשנה הוי זהיר בקר"ש ובתפלה, על פי מה דאיתא במס' שבת (דף י.) רבא חזיה לרב המנונא דקא מאריך בצלותא, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. עי"ש. ומשמע דהיה אסור להפסיק לתפלה מחמת שהיתה תורתו אומנתו, וקשה מהו סברת רב המנונא.

ויתבאר על פי מה שפירש א"ז זללה"ה בתפלה למשה (מזמור קמה) את הכתוב תהלת ה' ידבר פי ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד, כי באמת עיקר העבודה בלב, כדאיתא בגמרא (תענית ב.) איזהו עבודה שבלב זו תפילה, ולפי זה יקשה מדוע מתפללים בפה, והתירוץ למען ילמדו ממנו בני אדם שאין להם דעת להשיג מעצמם, ויתעוררו לעבודת ה' כמותו, וזה שאמר תהלת ה' ידבר פ"י, והטעם שלא יספיק להתפלל בלב, כדי שיברך כ"ל בשר שם קדשו, עכ"ד.

ומעתה י"ל דרב המנונא אף שהיה פטור מתפלה, עם כל זה היה מתפלל כדי שיתעוררו אחרים אשר באמת היו חייבים להתפלל שהם יתפללו. ולזה הזהיר התנא דמתניתין גם לאלו אשר תורתם אומנותם הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, למען אשר בתפלתם יעוררו אחרים שיתפללו לפני אדון כל.

*

עוד יתבאר המשנה הוי זהיר בקר"ש ובתפלה, בהקדם מה דאיתא בגמרא (ברכות לה:) תנו רבנן, ואספת דגנך (דברים יא יד) מה תלמוד לומר לפי שנאמר (יהושע א ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר ואספת דגנך בהן מנהג דרך ארץ דברי רבי ישמעאל, רבי שמעון בן יוחי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה, אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים וכו' ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי עצמן.

ונראה דרבי שמעון לשיטתיה אזיל, דאיתא בגמרא (שבת יא.) חברים שהיו עוסקים בתורה מפסיקים לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה, אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבריו שתורתן אומנתן, אבל כגון אנו הואיל ומפסיקין תורתינו לאומנתינו, כל שכן שנפסיק לתפלה, עי"ש.

ובזה ביאר א"ז זללה"ה בעצי חיים (ח"ב פ' וישלח) הא דאיתא שם בגמרא (דף י.), רבא חזיה לרב המנונא דקא מאריך בצלותא, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, עי"ש. ותמוה למה נקרא תפלה חיי שעה, והלא גם תפלה הוא מצות עשה בתורה. אך ביאור הענין, כי רק מי שמפסיק מתורתו לאומנתו, יש לו להפסיק מתורה כדי להתפלל, אבל מי שאינו מפסיק מתורה לאומנתו אין להפסיק לתפלה. וזה שאמרו בגמרא כיון דמארך בצלותא, מזה מוכיח שמניח חיי עולם היינו שמפסיק מהתורה, ועוסק בחיי שעה ר"ל אומנתו, דאם לא כן היה אסור להפסיק מתורה לתפלה, והא דקאמר דמארך בצלותא היינו שהארך בתפלה תחלה, שהפסיק אפילו מתורה לתפלה, עכ"ד.

ולפי זה י"ל כי רבי שמעון שאמר בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים, ואין להפסיק לאומנות לעסוק בצרכי הפרנסה, על כן לשיטתיה אזיל וס"ל חברים שהיו עוסקים בתורה אין מפסיקין לתפלה, אמנם אנן קי"ל כרבי ישמעאל הנהג בהן מדת דרך ארץ, ולזה אמר רבי יוחנן אנו הואיל ומפסיקין תורתינו לאומנתינו כל שכן שנפסיק לתפלה.

ובכן י"ל כי רבי שמעון מאריה דמתניתין, הוא ס"ל כהלכתא דקי"ל כרבי ישמעאל הנהג בהן מדת דרך ארץ, ולזה אמר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, שיפסיקו מתורה הן לקריאת שמע והן לתפלה, וכדאמר רבי יוחנן אנו הואיל ומפסיקין תורתינו לאומנתינו כל שכן שנפסיק לתפלה, ומשמיענו בזה דעל פי ההלכה צריכים להפסיק הן לתורה והן לתפלה.

*

הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה.

יל"פ הכוונה שזה רומז אהא דקי"ל (ברכות ד:) כרבי יוחנן דבעינן קריאת שמע ואחר כך תפלה. והטעם בזה י"ל כי קבלת עול מלכות שמים ויחודו ית"ש בפסוקי קריאת שמע, הוא הקדמה ומבוא השער על תפלת שמונה עשרה.

ויתבאר הענין על פי מה שפירשו בספה"ק בפסוק (בראשית כז כב) הקול קול יעקב והידים ידי עשו, והיינו כי בזמן שליטת הדין ח"ו, אף שהקול קול יעקב בתורה ותפלה, עם כל זה הידים ידי עשו ח"ו שמעכבין התפלה מלעלות, עכדה"ק. אך כתב בתפארת שלמה (פ' וישלח) עיקר התקנה להכניע שר של עשו הוא על ידי קריאת שמע, וזהו הרמז בדברי רשיז"ל (פ' וישלח) וישלח יעקב מלאכים, ופירש"י מלאכים ממ"ש, ראשי תיבות מ'קבלת מ'לכות ש'מים, היינו המלאכים היוצאים מכוונת קריאת שמע, כי הוא העיקר להכניע שר של עשו, עכדה"ק. ובזה פי' אבא מארי זללה"ה בברך משה (פ' וישלח עמוד רי) הכתוב וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה, פירש"י עשו לבדו, וארבע מאות איש שהלכו עמו נשמטו מאצלו אח"ד אח"ד. והכוונה בזה שהארבע מאות איש שהיו עם עשו, הכניעם יעקב אבינו בכח קריאת שמע שלו, באמרו בכל יום תמיד פעמיים באהבה שמע ישראל ה' אלהינו ה' אח"ד, עכ"ד.

ובזה יובן הטעם מה שצריכים להקדים קריאת שמע לתפלה, כי על ידי קריאת שמע זוכים להכניע כחו של עשו הרשע, ועל ידי זה יכולים אחר כך להתפלל לפני ה', ותתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל לרחמים ולרצון.

*

ב עוד יתבאר הענין דבעינן קר"ש תחלה ואחר כך תפלה.. דהנה בתפלת י"ח אנו מתפללים סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכינו כי פשענו, ויל"ד על בקשתינו מחל לנו מלכינ"ו, הלא אמרו חז"ל (סנהדרין יט:) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

אכן כתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' האזינו) דטעמא דמילתא דמלך בשר ודם אינו יכול למחול, כי אין המלכות שלו, דאין מלכותו מלכות עולם, ומאן דפגים בכבוד המלוכה הוא פוגם בכבוד כל המלכים שהיו ושיהיו, ולכך אינו ביד זה שהוא עתה למחול. אבל השי"ת שמלכותו עולם ושלטנות דור ודור, המלכות שלו הוא, לכך יכול למחול. וזה שאומרים אבינו מלכינו חטאנו לפניך, וכוונתינו בהוידוי לבקש מחילה, והנה אם קראנו לו יתברך מלכינו איך ימחול, והלא מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, לזה נסמך לו אבינו מלכינו אין לנו מלך אל"א את"ה לעולם ולעולמי עולמים, ועל כן נוכל לבקש על המחילה, עכ"ד.

וזה שאמר הוי זהיר בקריאת שמע ובתפלה, דבעינן קריאת שמע תחלה ואחר כך תפלה, כי על ידי שמקדימין לקרות את שמע שהוא קבלת יחודו ואחדותו ית"ש, אם כן שפיר יכול הקב"ה למחול, כי הוא אחד ואין שני, והמלכות שלו הוא, ושפיר יכולים לבקש אח"כ מחל לנו מלכינ"ו כי פשענו, כי המלכות שלו הוא ויכול למחול על כבודו.

*

ג עוד י"ל בטעם דבעינן קריאת שמע תחלה ואחר כך תפלה, דהנה אנו מתפללים בתפלה ברך עלינו וכו' ושבענו מטובה, ולכאורה קשה איך נוכל לבקש על זה, מהא דאמרו חז"ל (תנדב"א זוטא פי"ט) שיעקב ועשו חלקו בשני עולמות, יעקב נטל עולם הבא ועשו נטל עולם הזה. ונמצא שכל העולם הזה גזל הוא בידינו מחלקו של עשו, ואיך מתפללים על זה.

אך ביאור הענין על פי מה שהקשה בשל"ה הקדוש (פ' בראשית) על מה שכתב רשיז"ל (ר"פ בראשית) אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום (תהלים קיא ו) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו. ולכאורה איך קאמר ברצונו נטלה מהם, וכי דינא כך אם נתן מתנה לחבירו שיכול לחזור וליטלה, ותירץ בכסף נבחר (פ' בהר) שהקב"ה נקרא מלך, וקי"ל (סנהדרין כ:) כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו, וכתיב בפרשת מלך (שמואל-א ח יד) שדותיכם יקח ונתן לעבדיו, עכ"ד. ולפי זה כתב ביושב אהלים (פ' בהר) כי על ידי שאנחנו עבדיו שאנו עוסקים במלאכתו מלאכת שמים בתורה ובמצות, אם כן מן הדין יכול ליקח וליתן לעבדיו, ושפיר הותר לנו להנות מטוב עולם הזה, עכ"ד.

והנה כתבו בתוס' (סנהדרין שם ד"ה מלך) דדין זה שדותיכם יקח ונתן לעבדיו, אינו אלא כשהוא מלך אחד על כל ישראל. ולפי זה דוקא אם בני ישראל מאמינים באחדות הבורא ית"ש, אז הם ראויים להנות מטוב עולם הזה, מדין שהם עבדי המלך יחיד ית"ש ומן הדין יכול ליקח וליתן לעבדיו.

דברות קודש מכ"ק מרן רבינו שליט"א (המשך מעמוד א)

ובכן י"ל שלטעם זה אנו מקדימין בקר"ש שהוא אחדותו ית"ש, להורות דהקב"ה הוא מלך יחיד ושפיר יכול ליקח וליתן לעבדיו, ואח"כ מתפללים שמונה עשרה לבקש שיברך שנתינו כשנים הטובות לברכה.

*

ד עוד נראה בטעם דבעינן קריאת שמע תחלה ואחר כך תפלה, דהנה אנו מתפללים תקע בשופר גדול לחירותינו, והנה כתב בפרשת דרכים (דרוש כה) אהא דאיתא בגמרא (סנהדרין קה.) באו עשרה בני אדם וישבו לפניו (ישעיה הנביא) אמר להן חזרו בתשובה, אמרו לו עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה על זה כלום, עי"ש. הרי שבעת ההוא עלה על דעתם של בני ישראל שאין להם עוד תקנה ובקשו לפרוק עול מלכות שמים, והטעם שעלה בדעתם של ישראל שאין להם עוד תקנה ובקשו לפרוק עול, היה לפי שהיו סבורים שיש להם דין עבדים למקום, ומשום הכי אמרו עבד שמכרו רבו כלום יש לזה על זה כלום, אך אם ישראל נקראו בנים למקום נתבטלה סברא זו לגמרי, דמי שהוא בן לא יצוייר שלא יהיה בן, דבשלמא עבד על ידי שימכרנו לאחר יצא מתחת שעבוד הראשון, אך הבן לא יצוייר בשום אופן שלא יהיה בן, עכ"ד.

והנה כתב בנועם מגדים (פ' האזינו) טעם על קריאת שם בנים לישראל והעמים עבדים, מהיות כי יש הפרש בין אב לאדון, כי העבד יש שיש לו אדון אחד, ויש שמשועבד לשני אדונים או יותר, מה שאין כן אב לא יצוייר רק אב אחד לאדם, והנה אנחנו שעובדים לאלהינו לבדו בלי שיתוף לכך יקרא שמו עלינו אב, שהאב הוא רק אב יחידי לבן, ולא כן העמים שעובדים בשיתוף לא יכוון אצלם תואר אב לה' צבאות רק אדון, לזה יקראו עבדים ואנחנו בנים, עכ"ד.

ומעתה י"ל דלטעם זה מקדימין קריאת שמע, ואומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, להורות שבני ישראל עובדים לאלוה אחד, ומכח זה אנחנו נקראים בנים למקום יית"ש, ועל כן נוכל אחר כך להתפלל תקע בשופר גדול לחירותינו, כי מאחר שאנחנו בנים למקום ודאי יש לנו תקנה, ואין חילוק באיזה מצב אנו נמצאים, כיון שהבן לא יצוייר בשום אופן שלא יהיה בן, ואבינו אב הרחמן ית"ש ודאי עתיד לרחם עלינו ולהוציאנו מאפילה לאורה משעבוד לגאולה.

*

ה או יאמר בטעם שצריך להקדים קריאת שמע לתפלה. על פי מה דאיתא בגמרא (שבת יב:) אל יתפלל אדם בלשון ארמית מפני שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי, ופריך מהא דאמר רבי אליעזר רחמנא יפקדך לשלום, ומשני שאני חולה דשכינה עמו, ופירש"י ואין צריך למלאכי השרת. ומשמע מדברי הגמרא דאיניש אחרינא צריך שמלאכי השרת יכניסו תפלתו. ובזה כתב א"ז זללה"ה בעצי חיים (פ' מקץ) לפרש הכתוב ויוסף הורד מצרימה וגו' ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, דהנה כתבו המפרשים (ליקוטי תורה תהלים פד) מה שאומרים בהגדה אני ולא מלאך, לפי שארץ מצרים מקום טומאה ביותר, ויש לפחוד אם היה שולח לשם מלאך היה יכול ח"ו להתפגם, לכן אני ולא מלאך, עכ"ד. וזהו ביאור הכתוב ויוסף הורד מצרימה, מקום טומאה שהיה מלאה גלולים ולא היה יכול מלאך ליכנס שמה, ועם כל זה ויהי איש מצליח בתפלתו, והטעם כי ויהי ה' את יוסף, שהיה שכינה עמו ולא היה צריך למלאכי השרת שיכניסו תפלתו, עכ"ד.

והנה איתא בזוה"ק (תרומה דף קפ:) בשעתא דאתי בר נש לקבלא עליה עול מלכות שמים כדין שכינתא אתיא ושריא על רישיה, עי"ש. ולפי זה על ידי קריאת שמע זוכה להשראת השכינה ואין צריך למלאכי השרת, ולזה צריך להקדים קריאת שמע תחילה שהוא קבלת על מלכות שמים, כדי שיזכה בזה להשראת השכינה, ואחר כך יוכל להתפלל ויתקבלו תפלותיו לרחמים, שאינו צריך למלאכי השרת שיכניסו תפלתו.

*

ו או יבואר הענין שמקדימין קריאת שמע לתפלה, על פי מה שכתב א"ז זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) להעיר על מה שאנו משבחין ומפארין שמו יתברך בפיוטין וקילוסין, דלכאורה אין זה שבח, אדרבה גנאי הוא לו, דקשה וכי סיימתינהו כולהו שבחיה, וכמבואר בגמרא (ברכות לג:) משל למלך בשר ודם שהיו לו אלף אלפים דינרי זהב והיו מקלסין אותו בשל כסף, והלא גנאי הוא לו, עי"ש. ותירץ על פי המדרש (ב"ר פל"ב ס"ג) שבחו של מי שאמר והיה העולם מקצתו אומרים בפניו, עי"ש. הרי כי כך הוא מדין מדת דרך ארץ שלא לומר בפניו אלא מקצת שבחו. וכיון שלא שייך אצל הקב"ה שלא בפניו דמלא כל הארץ כבודו, מותר לומר שבחין וקילוסין לפני ה', דממדת דרך ארץ אין אומרים בפניו רק מקצת שבחו, עכ"ד.

והנה אמרו חז"ל (ברכות לב.) דרש רבי שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל. ולפי זה איך יעמוד האדם להתפלל מאחר שהוא צריך לסדר מקודם שבחו של מקום, והא שייך לומר סיימתינהו, אך כיון דמלא כל הארץ כבודו ית"ש אין חשש בזה, כי כן הוא ממדת דרך ארץ לומר מקצת שבחו בפניו. ובכן בעת שהאדם עומד להתפלל לפני קונו, ומקדים לסדר שבחו של מקום בפסוקי דזמרה וברכת יוצר אור, ואחר כך רוצה להתפלל תפלת י"ח, בכדי שלא יקשה האיך היה יכול להרבות בשבחין וקילוסין, וכי סיימתינהו לכולהו שבחיה דמרא עלמא, לזה מקדים לומר קריאת שמע קודם שמונה עשרה, ומקבל עליו יחודו ית"ש שמלא כל הארץ כבודו, ומבואר בזוה"ק (תרומה דף קפ:) שעל ידי קר"ש זוכין להשראת השכינה, אם כן הוי בפניו, וזהו מדת דרך ארץ שיאמר בפניו רק מקצת שבחו, ושפיר היה יכול להרבות בשבחין וקילוסין ופסוקי דזמרה ואחר כך להתפלל.

*

ז או יאמר בטעם שמקדימין קריאת שמע לתפלה, דהנה מבואר בספרי קודש כי עד שלא שב האדם בתשובה שלימה אין תפילותיו מתקבלות, וכדאיתא בזוהר הקדוש (ויחי דף רכח:) מאן דאית ביה חובא ובעי למבעי רחמי עלוי, יכוין אנפוי ורעיוניו לאתקנא גרמיה מההוא חובא ולבתר יבעי צלותא, עי"ש. והתשובה המסוגלת לכפר על כל העוונות, ביאר א"ז זללה"ה בייטב פנים (שובו אשיב אות יד) על פי מה דאיתא בזוה"ק (במדבר דף קכא.) אית חובין דלא מתכפרין עד דאתפטר בר נש מעלמא, והאי יהיב גרמיה למותא ומסיר נפשיה כמאן דאתפטר מעלמא, ותיקונא דא בעי כוונה דליבא, וכדין קוב"ה מרחם עליה ומכפר חוביה, עכדה"ק. ומזה הוציאו בספרן של צדיקים (דרך פקודיך בהקדמה) שאם יקבל האדם עליו למסור גופו ונפשו ומאודו על קדושת שמו, כמצווה עלינו בתורתו הקדושה (דברים ו ה) ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, על זה נאמר (תהלים מד כג) כי עליך הורגנו כל היום בקבלת מסירות נפש בקריאת שמע, וכאלו מת ואתפטר מהעולם על קדושת שמו ית', ובזה נעשה כקטן שנולד זך ונקי, עכ"ד. ולזה קודם שהאדם עומד להתפלל ולבקש רחמים, צריך לקבל עליו עול מלכות שמים תחלה בקריאת שמע, ויכוין למסור נפשו לה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, ובזה יתכפרו לו כל עוונותיו, ויתקבלו תפלותיו לרחמים ולרצון.

(ההמשך א"ה בשבוע הבעל"ט)

בקצרה הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת **"בית וועד לחכמים"** שע"י **מבצר הכוללים קרית יואל**
והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

להערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 845 781 7213

הלכות תפלת הדרך (א)

א) חז"ל חייבו לומר תפילת הדרך למי שנוסע בדרך[א], והוא חיוב גמור כמו שאר הברכות שתקנו חז"ל, וז"ל בעל הפלא יועץ[ב], "וכל עוברי דרכים יזהרו לקיים דברי חכמים, ויהיו חסים על חייהם ולא יעברו מלומר אותה, כי כל הדרכים בחזקת סכנה, ועל מי יש לנו להשען, על אבינו שבשמים השומע תפלה, ומי שאינו אומר נמצא עובר על דברי חכמים במקום סכנה, והרי"ז מתחייב בנפשו, ולכן כל מי שהוא מהולכי דרכים, תהי' התפלה כתובה אצלו ומונחת באפנדתו לשקוד לאומרה יום יום" עכ"ל הקדוש.

ב) נשים חייבות ג"כ לומר תפלת הדרך, שגם הם צריכין לתפלה שינצלו מפגעי הדרך[ג].

ג) בנוסח התפלה מזכירין ליסטים וחיות רעות, ובזמנינו אין מצויין לסטים או חיות רעות בדרך, ואפ"ה דעת הפוסקים דמברכין תפלת הדרך כשנוסע פרסה [שהוא לערך 3 מייל] מחוץ להעיר, דהז"ל לא חילקו בתקנתם, ואפילו במקום שאין לסטים מצויין התקינו ברכה זו[ד], ובפרט שכהיום יש סכנה חדשה שלא הי' מצוי בזמניהם והוא סכנת העקסידענט"ס השם ירחם, שע"ז כתב המנחת אלעזר זצ"ל[ה] שהוא סכנת נפשות יותר מנסיעה בעגלות.

ד) וכ"ז כשנוסע מחוץ להעיר, אבל הנוסע בתוך העיר, אפילו העיר גדולה מאוד, ויש שם הייוועיס, [כמו ברוקלין ומאנהעטן] ומצוי שם עקסידענט"ס ל"ע כמו בחוץ לעיר, אפ"ה אין מברכין תפלת הדרך, כיון שחז"ל לא תיקנו ברכה בנוסע בתוך העיר[ו].

ה) ועל כן הנוסע מוויליאמסבורג לבארא פארק, או מברוקלין למאנהעטן[ז] אינו אומר תפלת הדרך כיון שאינו נוסע פרסה מחוץ לעיר, אבל הנוסע ממאנסי לקרית יואל, אומר תפלת הדרך כיון שנוסע פרסה מחוץ להעיר.

ו) יש החוששים שאף בנוסע פרסה מחוץ לעיר, אם יש עיירות הסמוכין להייוויע"י בכל משך מקום נסיעתו, אין מברכין תפלת הדרך בשם.

אבל המנהג פשוט לומר תפלת הדרך כשנוסע פרסה, אף שנוסע כל הזמן קרוב לעיירות, ועל כן אומרים תפלת הדרך כשנוסעים ממאנסי לברוקלין אע"פ שבכל משך זמן הנסיעה הם סמוכים לעיירות שבצדדי הדרך[ח].

==========

[א] כלשון הגמרא (ברכות דף כ"ט ע"ב) כל היוצא לדרך צריך להתפלל תפלת הדרך.

[ב] בספרו חסד לאלפים (על או"ח סי' ק"י) וע"ע בנימוקי או"ח (סי' ק"י) שמביא מהגה"ק משינאווע זצ"ל דצריכין ליזהר לומר תפה"ד גם בימינו, דלא כהמקילין כיון דאין הדרכים מסוכנים כ"כ, ואירע לו בימי נעוריו נסים ונפלאות ע"י זהיריתו בתפלת הדרך ע"ש.

[ג] לבושי מרדכי (תנינא יור"ד סי' ל"ה).

[ד] כן דעת כל הפוסקים שכתבו דגם בנוסע בבאה"ן [דלא מצוי בזה סכנת לסטים וחיות רעות] מ"מ מברך תפלת הדרך וכמו שפסק המשנה ברורה (סי' ק"י סק"ל) וערוך השלחן (סי' ק"י סעיף י"א) כתב בזה הלשון "ופשוט דצריך לומר תפלת הדרך בנסעו על הים או בהרות או במסילות הברזל, ואם יראה להוסיף שם עוד תחינות ובקשות, הרשות בידו, אבל תפלת הדרך שבגמרא מחוייב לומר בכל מין נסיעה שהוא" עכ"ל, וכן פסק בברכת הבית (שער ל"א סוף סעיף א'), דלא פלוג חכמים.

[ה] בספרו נימוקי או"ח (לסי' ק"י).

[ו] ע' בתהלה לדוד (בהשמטות לסי' ק"י) שמצדד לומר דהנוסע בבאה"ן יברך אף כשאינו נוסע פרסה מחוץ לעיר, דעיקר הסכנה בבאה"ן הוא ממכשול בדרך ח"ו, ובזה אין שום חילוק בין תוך פרסה ליותר מפרסה ע"ש, אכן דעת המשנה ברורה (סק"ל) ושאר הפוסקים הנזכרים לעיל, דאף הנוסע בבאה"ן אינו מברך אלא אם נוסע פרסה מחוץ לעיר, והגם שהט"ז (בסק"ו) כתב דאם מוחזק בסכנה ביותר, מברך תפלת הדרך אף בפחות מפרסה ע"ש, מ"מ אין בידינו לקבוע שסכנת העקסידענט"ס ח"ו הוי כמוחזק בסכנה ביותר, וע' בתשובות והנהגות (ח"א סי' קצ"ט) שכתב בשם החזו"א שכהיום הי' ראוי לברך תפלת הדרך אפילו נוסע בעיר, שהסכנה קרובה, אלא לא נוכל לשנות מתקנת חז"ל שמברכין רק כשיוצא מהעיר, עי"ש [ויש להוסיף דאם נאמר לברך תפלת הדרך אף תוך העיר, א"כ גם הולכי רגל בעיר יברכו תפלת הדרך, שכמ"פ אירע עקסידענט"ס רח"ל, ונוקו ההולכי דרך, ועל כרחך דמטעם זו לחוד אין מברכין תפלת הדרך], ובשו"ת דברי ישראל (או"ח סי' מ"ד) כתב דבכה"ג טוב לאומרה בלי חתימה, וכמ"ש המחבר לגבי פחות מפרסה.

[ז] שאינם רחוקים פרסה זה מזה.

[ח] ע' בבה"ל (סי' ק"י סעיף ד' ד"ה ואין) שנסתפק בנוסע פרסה מחוץ לעירו, אלא שנוסע קרוב לעיר אחרת, שמא אינו אומר תפלת הדרך בחתימה כיון דליכא סכנה בכה"ג, או שמא חייב לומר תפלת הדרך כיון דסוף כל סוף נוסע פרסה [ולכאורה כוונתו משום לא פלוג], ונשאר בספק, ודעת התהלה לדוד (סק"ג) שא"צ לברך בכה"ג כיון דליכא סכנה, וכן דעת הקצות השלחן (סי' ס"ו בבדי השלחן סק"ג), וכן יוצא מדברי השבילי דוד (בסי' ק"י) וכן פסק בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' ס"ח) דבכה"ג מברך בלי חתימה, וכן בשו"ת ויען דוד (ח"א סי' ל"ו) פסק שלא לברך, ושכן פסק הגה"צ מריסקאווע זצ"ל ע"ש..

אבל הא"א מבוטשאטש (בסי' ק"י) כתב דמי שנוסע פרסה מחמת שהדרך מעוקם, אף שבאמת הוא תוך פרסה סמוך לעיר, מברך תפלת הדרך עי"ש, ולכאורה משום דתפס כצד השני של הבה"ל שאף באופן דליכא סכנה, לא פלוג חכמים ומברך תפלת הדרך בחתימה, וכן פסקו בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' כ"א) ומאזני צדק (ח"ג סי' י') ובצלותא דחיי (על דיני תפלת הדרך, בחלק התשובות סי' א' וסי' ב') ובקונטרס ובלכתך בדרך (על דיני נסיעה בפליגנר"ס בחלק המילואים סי' ב'), וכן המנהג פשוט, ובפרט דבתהלה לדוד (בהשמטות לסי' ק"י) מצדד לומר דהנוסע בבאה"ן יברך אף בפחות מפרסה, דעיקר החילוק בין פרסה לפחות מפרסה הוא בלסטים וחיות רעות שאינם מצויין קרוב לעיר, אבל בבאה"ן עיקר הסכנה הוא ממכשול בדרך ח"ו, וזה שייך אף בפחות מפרסה עכת"ד, והגם דלהלכה גם בבאה"ן וקא"ר נקטינן דדוקא בנוסע פרסה מברך וכמו שפסק המשנ"ב (סק"ל) ושאר אחרונים, מכ"מ הוא סניף להפוסקים שמברך אף כשיש עיירות הקרובים להדרך בכל משך הנסיעה.

כל הזכויות שמורות © על פי דין תוה"ק אנו אוסרים להעתיק בכל אופן שהוא מאמרים שלמים או חלקם שנדפסו בגליונינו בלי רשות כתב מהמערכת

הרוצה לנדב גליון, לפרסם מודעות, להאיר ולהעיר, יתקשר עם המערכת: 0153 - 781 (845)

Mailing Address: Mayones His. 51 Forest Rd. Unit 316 Suite #14 Monroe N.Y. 10950